

KAPITTEL 12 – DAGENS ØKONOMISKE SITUASJON

I skrivende stund, februar 2014, er situasjonen verre enn den var før finanskrisen i 2008, men det er veldig få som innser eller vil innrømme dette.

«I'm sorry gentlemen. I know I'm being disrespectful to this honorable body, I know that. A guy like me should never be allowed to get in here in the first place. I know that. And I hate to stand here and try your patience like this, but either I's dead right or I'm crazy!»

- Oscar winner James Stewart addressing the US Senate in the movie «Mr. Smith goes to Washington»

Det mest fremtredende problemet med de fleste såkalte ekspertuttalelser om den nåværende økonomiske krisen er uviljen mot å gjøre beregningene og akseptere fakta, dvs. se helt kaldt og kynisk på tallene. Når vi gjør det, er det umulig å konkludere noe annet enn at situasjonen i dag er verre enn for syv år siden, i 2007/2008 da boblen sprakk, og vi fikk det vi siden har kalt finanskrisen. Vi forstår ikke at det eneste vi gjorde den gangen var å skyve problemene for vårt årelange overforbruk foran oss ved å overføre mesteparten av all privat gjeld, i nær sagt alle vestlige land og USA, over på staten, samt forsøke å løse dette grunnleggende problemet med å trykke enda flere penger, som har forgjeldet oss enda mer.

La oss se på tallene

USA har udekkede fremtidige forpliktelser til pensjon- og helseutgifter på mellom USD 85 og 220 trillioner, avhengig av om du bruker myndighetenes offisielle tall (lavt estimat) eller tall utarbeidet av økonomiprofessor Laurence Kotlikoff's. Sistnevnte brukes ofte fordi Kotlikoff er kjent som en troverdig og viktig korreks til de offentlige tallene. Forskjellen skyldes hvilken rentesats som brukes for å diskontere de fremtidige forpliktelsene, og spørsmålet er da hvem en kan stole mest på når lavest mulig tall er i myndighetenes interesse? For USA spiller det utrolig nok liten rolle hvilket tall som er korrekte, fordi både USD 85 trillioner og USD 220 trillioner er ensbetydende med insolvens, i den forstand at fremtidig betjeningsevne er en umulighet.

Siden 2007, har Norge også hold på med den samme uansvarlige økonomiske politikken, om enn i en langt mindre og foreløpig overkommelig målestokk, sammenliknet med USA. Men, Norge har en betydelig underdekning, og den vil vokse hurtigere i årene fremover, om vi ikke legger om radikalt hvordan vi skaper verdier og finansierer velferdsstaten.

Tap av verdiskapning

Bank of England har estimert at tapt verdiskapning eller produksjon etter bankkrisen i 2007/2008 er et sted mellom USD 60 og 200 trillioner. Det er denne effekten vi har kunnet registrere i USA, store deler av eurosonen til dels også i fremvoksende markeder, eksempelvis Kina. Det er bare å ta en tur til Hellas, Spania, Portugal eller andre land i eurosonen for å se hvordan dette føles for befolkningene.

Hvorfor så stort sprik i estimert produksjonstap? Igjen skyldes det våre politikeres og myndighetenes behov for å «underrapportere» de tallene de har tilgang til, istedenfor å fortelle sannheten. Det er antakelig ingen overdrivelse å si at det lyves mer og mer om betydelige forhold enn noen gang før av våre folkevalgte. De er simpelthen redde for reaksjonen dersom de fortalte oss sannheten. Sammen med Barosso er Draghi kanskje den som har løyet mest om tilstanden i eurosone; antakelig sett som en dyd av nødvendighet av disse byråkratene, som lever av den produktive skaperkraften til andre mennesker.

Spørsmål: Finnes det en politiker i Europa som med hånden på hjertet virkelig mener at situasjonen i Spania, Hellas, Portugal eller andre av de såkalte SICPIG-landene er noe annet enn katastrofalt dårlig, og i stadig forverring? Enda viktigere; Finnes det noen ute blant befolkningene som tror på det de blir fortalt av politikerne, og sentralbanksjefene? Eller tror vi at de underrapporterer eller manipulerer tallene?

Verdens banksystem

Verdens banksektor har en balanse som viser ca. USD 100-110 trillioner i aktiva/eiendeler, og ca. USD 5.5 trillioner i likvide midler/kontanter (2011). I 2010 hadde bankene inntekter før skatt på ca. USD 700 billioner, hvilket er en god indikasjon på hvor mye bankene er i stand til å øke den likvide delen av egenkapitalen sin i året, forutsatt at ikke mye av dette går til utbytte til aksjonærene og bonuser til bankledelsen. Poenget med disse tallene er at bankene har et miserabelt utgangspunkt, dersom eiendelene skulle falle i verdi. Jeg kommer tilbake til dette poenget senere.

Situasjonen i USA, eurosone, Storbritannia og Japan

La oss se på situasjonen for bankene i ovennevnte land under ett, dvs. at vi ekskluderer Kina, Brasil, Argentina etc. fra regnestykket, som også har sine problemer å stri med.

Eiendeler: USD 66.6 trillioner (2012 tall)

Likvider/kontanter: USD 3.3 trillioner

Tallene betyr at tap forbundet med eiendelene på USD 66.6 trillioner må dekkes av kontanter på USD 3.3 trillioner. Risikoen for at det kan gå galt er med andre ord betydelig.

Eksempel: For å sette tallene i perspektiv, forestill deg at et hus til en markedsverdi på 10 millioner kroner, som er belånt med 95 prosent. Tenk videre at markedet faller med kun 10 prosent, og at banken ber deg dekke inn de 0,5 millionene som mangler i egenkapital. Tenk deg videre at boligrenten stiger til et mer realistisk og umanipulert nivå på 6-7 prosent, og at du derfor må betjene dobbelt så høy rente og dermed får dobbelt så høy rentebelastning pr. måned. Tenk deg at du ikke har midlene, verken til å dekke egenkapitalkravet, eller de månedlige renteutgiftene. Tenk videre at inflasjonen reduserer kjøpekraften din med 5 prosent, og at du ikke får dette kompensert i lønn p.g.a. dårligere tider. Hvor lang tid tar det før huset går på tvangsauksjon? Hva om verdifallet på boligen er 15, 20 eller 25 prosent, eller enda høyere? Hva om en snill takstmann allerede har vurdert huset til 1.5 eller 2 millioner høyere enn den reelle markedsverdien?

For å forstå problemet med bankene, kan du multiplisere ovennevnte hus eksempel med hundretusenvis, kanskje millioner av liknende undervurderte og forgjeldede aktiva klasser finansiert av verdens banksektor.

Spørsmål: Er det virkelig noen som tror at bankenes aktivaside (eiendelene) er korrekt angitt? Sagt på en annen måte; Hvor stor er muligheten for at latente, skjulte tap er betydelig større enn kontantbeholdningen i ovennevnte land på USD 3.3 trillioner?

La oss se på forskjellige typer av mislighold:

Risk 1 – Land risiko

I henhold til gjeldsstatistikk fra det internasjonale pengefondet (IMF), og ved å benytte misligholdsdata fra (CDS) fra CMA Global Sovereign Credit Risk Report (www.cmavision.com), var størrelsen på et eventuelt mislighold fra bankene i eurosonen (eksklusive Frankrike og Storbritannia som også har problemer) estimert til .1 trillioner euro i 2011. Gjelden har økt betydelig siden da, hvilket betyr at et forsiktig estimat i dag er 3 trillioner euro.

Problemet: Dersom vi sammenligner nevnte 3 trillioner euro i estimert tap for europeiske banker mot 1.2 trillioner euro i tilgjengelig likviditet/kontanter, innebærer dette en destruksjon av all tilgjengelig likviditet i det europeiske banksystemet – multiplisert med 3 - for å være nøyaktig.

I henhold til offisielle tall fra IMF tapte bankene 4.4 trillioner euro i løpet av den første fasen av finanskrisen (2007-2010). I og med at banksektoren totalt kun har USD 3.3 trillioner i likvider/kontanter, kan vi si at den første kredittkrisen utraderte det samlede kapitalgrunnlaget til bankene i USA, Europa og Japan. Katastrofen ble unngått gjennom statlig intervensjon, uten at det ble gjort noe med det grunnleggende problemet, dvs. at det ikke finnes i nærheten av tilstrekkelig kapital for å håndtere en ny redningsoperasjon, samtidig som vi fortsetter pengegaloppen og gjeldsoppbygging akkurat som før krisen. Ingen har forstått eller ønsker å gjøre noe med det som har brakt oss inn i krisen; en vanvittig oppbygging av gjeld gjennom de siste 20-30 år som et resultat av fractional reserve banking, dvs. uhemmet utlånsvekst i forhold til bankenes balanse, uten hensyn til risikovurdering og skikkelig bankhåndverk.

Fakta: Ovennevnte betyr at verdens banker samlet sett er håpløst insolvente, dvs. snipp, snapp, snute. Når banker i Norge og utlandet enten selv eller etter pålegg fra myndighetene øker egenkapital- eller reservekravene, så er det i et desperat og urealistisk håp om at det er mulig å reparere det enorme misforholdet mellom gjeld, verdier og egenkapital. Vestlige statsmakter har ikke tilstrekkelig mulighet til å hoste opp noen trillioner dollar fra noe sted. Se på tallene og gjør opp din egen mening om hvor sannsynlig det er å komme ut av hullet vi har gravet for oss selv? «Read my lips; K A P U T».

Risk 2 – Eiendomsmarkedet i USA

Jeg bruker i dette eksempelet noe utdaterte tall (2001/12), hvilket betyr at vi er forsiktige, og vi ser bare på boligmarkedet, vel vitende om at næringseiendom har sterke likhetstrekk med det private boligmarkedet.

Størrelsen på gjelden i boligmarkedet i USA er ca. USD 11.3 trillioner. Nesten 1/3 av alle salg er grunnet mislighold.

Den amerikanske økonomen og forfatteren Robert Shiller (en Keyniansk Kruganite) har uttalt at et fall i boligmarkedet på 10-25 prosent er overkommelig.

Fakta: Et tap på 25 prosent i forhold til gjelden på USD 11.3 trillioner innebærer et tap på ytterligere USD 2.8 trillioner. Siden den totale mengden av kapital/likvide midler i den amerikanske banksektoren er ca. 1.5 trillioner dollar, betyr det at et slikt tap ikke tåles. Vi snakker ikke om noen justeringer for å håndtere problemet, men om et finansielt sammenbrudd.

Risk 3 – Eiendomsmarkedet i Europa

La oss fokusere på landene der det er verst, fordi problemer i disse landene betyr problemer alle andre steder. La oss se på Storbritannia, Frankrike og Spania. Legg til et nesten hvilket som helst annet land i eurosonen, og problemet blir større.

Fakta: Dersom boligprisene faller til et nivå på ca. 20 prosent lavere enn deres langsiktige verdi (allerede godt i gang), vil tapene være ca. USD 2.25 trillioner. Selv et mindre pessimistisk scenario på f.eks. USD 1.4 trillioner betyr en fullstendig utradering av den europeiske banksektor.

Risk 4 – Misligholdte lån

La oss være ærlige: Med veldig få unntak underslår bankene sannheten når det gjelder det faktiske antall og størrelsen på misligholdte lån. Hvorfor? Fordi sannheten er at bankene er klar over at de driver «for kreditors regning», og at sannheten har potensiale for å skremme publikum så mye at de ber om å få sparepengene sine utbetalt. Derfor driver bankene det som betegnes som lureri eller «extend and pretend», hvilket betyr at de ikke går til tvangsinn drivelse av misligholdte lån. De gir utsettelse, og håper tidene blir bedre. De underslår dermed sannheten i regnskapene sine.

En studie av 27 banker foretatt av Barclays Capital, og rapportert i Financial Times, viste at misligholdte lån var på USD 200 milliarder sammenlignet med et offisielt tall på USD 129 milliarder, dvs. en underreportering eller uriktig beskrivelse av misligholdte lån med et avvik på ca. 35 prosent. Dersom du antar at det samme er tilfelle for hele banksektoren, får du et forsiktig estimat over misligholdte lån på ytterligere USD 2.2 trillioner, i verste fall ca. USD 3.5 trillioner. Dersom du tviler på riktigheten av disse tallene, er det bare å se på IMF's offisielle statistikk over estimerte tap i løpet av den første fasen av finanskrisen (2007-2010).

Risk 5 – Amerikansk statsgjeld

Dersom du tror på offisielle tall, har den amerikanske staten ikke bokførte forpliktelser på ca. USD 85 trillioner. Dersom du fester lit til andre og mer kritiske kilder, er forpliktelsene ca.

USD 220 trillioner. Merkelig nok spiller det ikke noen vesentlig rolle hvilket tall som er korrekt. Forpliktelsene er uansett for høye til å kunne håndteres på en fornuftig måte. Det årlige amerikanske bruttonasjonalproduktet (GDP) er på ca. USD 16 trillioner, og underskuddet er på ca. USD 6 trillioner (GAAP), dvs. verre enn de offisielle tallene. Hvordan ville vi beskrive situasjonen for en bedrift eller en familie som hadde gjeld på 85 (eller 220), inntekter på 16 og tap på 6?

Risk 6 – Japan

Tallene er simpelthen så dårlige at vi lar det ligge.

Sannheten er at den økonomiske politikken i Japan, kalt Abenomics, er et gigantisk forsøk på å trykke eller inflatere seg ut av en økonomisk hengemyr. I løpet av det siste året har Japan trykket like mye penger som USA som har en økonomi som er tre ganger større enn Japans. Det er et eksperiment i ekstrem Keyniansk økonomimodell, som verden sjelden har sett maken til, og kan bare fortsette så lenge japanske sparere og investorer sitter stille på japanske statsobligasjoner og den japanske valuta ikke mister all troverdighet. Tyskland holdt på med noe lignende på 1920-tallet (Weimar-republikken), og det førte til slutt til hyperinflasjon, hvor folket måtte transportere kontanter i trillebærer bare for å kjøpe et brød.

Risk 7 – Kina

Kina er «på alles lepper». Hva blir veksten i Kina? Vil Kina være lokomotivet som redder verdensøkonomien? Hva med kreditttilgangen i Kina? Svaret på disse og andre spørsmål om Kina er at de som setter sin lit til at Kina løser «våre sorger», tar grundig feil. Selv om Kina hadde maktet å opprettholde veksten i nærheten av tidligere nivåer, vil ikke den kinesiske økonomien kunne redde verden.

Kina har en akutt kredittkrise. Vi så tegn til sprekkdannelser i 2013, da gråmarkedsrenten steg kraftig, og til nivåer kineserne ikke kan leve med. Gråmarkedet er selve problemet, og det blir ikke mindre. Målt i prosent av alle utlån, har gråmarkedet vokst fra ca. 20 til 30 prosent på mindre enn et år. Dette er offisielle tall. Mange eksperter mener at gråmarkedet representerer ca. 50 prosent av kredittmarkedet i Kina. I så fall representerer gråmarkedet en udetonert bombe; normalt kortsiktige og dyre lån, og feiler noen og omfanget er stort nok, kan det forårsake en dominoeffekt selv ikke en sentralstyrt økonomi kan reparere, i hvert fall ikke raskt. Veksten som en følge av denne ekstrakreditten er blitt redusert med $\frac{3}{4}$ de siste 5 årene, hvilket understreker at Kina gjennomgår en kredittutmattelse.

For å understreke Kinas grunnleggende problem, kredittkrisen, er det tilstrekkelig å nevne at siden 2008 har gjelden økt fra ca. 120 prosent av GDP til ca. 220 prosent av GDP. Noen mener den er enda høyere, ca. 250 prosent av GDP, og at den fortsetter å vokse. Det er veldig mye på bare 5-6 år; en gjeldsøkningsgrad som aldri tidligere har vært observert for noe land i moderne tid. Setter vi dette inn i en sammenheng med hva kreditten har gjort for veksten, altså forårsaket en vekstreduksjon på $\frac{3}{4}$, så forstår man at Kina er i ferd med å grave seg ned i et stort hull fylt med massiv gjeld, som omsettes i fortløpende reduksjon i veksten. Det er en oppskrift på katastrofe, og viser at Kina veldig raskt har latt seg smitte av den samme sykdommen som alle andre land, som har bygget velstand med lånte penger. I

lengden er det uholdbart. Og, som sagt, det er stor sannsynlighet for at 50 prosent av kreditten har «gråmarkedsrisiko», kort løpetid, høy og sterkt fluktuerende rente; et uoversiktlig marked som har potensiale for å komme ut av kontroll fort.

Risiko for mislighold

De forskjellige tapsscenarioer beskrevet ovenfor, er basert på offisielle kilder, blant annet IMF. Noen av tallene er ikke oppdatert siden 2011/2012, men tallene er verre i dag. Til eksempel økte den totale statsgjelden i eurosonen med ca. 400 billioner euro fra 2012 til 2013 ifølge Eurostat. Det representerer en økning på ca. 4 prosent, fra en gjeld på ca. 88 prosent av GDP til ca. 92 prosent av GDP. Realiteten er at gjelden øker mens veksten synker, og at de politikere, økonomer og journalister som hevder at krisen er over, ikke vet hva de snakker om. I tillegg er det et faktum at alle pengene som er brukt for å redde situasjonen i 2007/2008, har etterlatt de forskjellige stater/regjeringer uten nevneverdig kapital dersom en ny krise ala «Lehmann» skulle inntreffe på nytt. Det er, enkelt sagt, ikke tilstrekkelig med penger for å demme opp for en ny sprekk.

«It's the bond market, isn't it» - President Bill Clinton

Uansett hvor mye politikere manipulerer markedet ved hjelp av sentralbankene, så vil markedet selv til slutt rydde opp. Slik har det alltid vært, og denne gangen er intet unntak. Desto sterkere den nåværende børsoppgangen er, og desto sterkere oppgang i andre aktiva klasser er, ss. boligmarkedet i USA, jo verre gjør vi det for oss selv fordi oppgangen ikke er noe annet enn en politikermanipulert boble. Fordi det er den tredje boblen som kommer til å sprekke i dette fremdeles unge århundre, blir den kraftigere enn de to foregående. Hva er det første tegnet på at det kommer til å skje?

Erfaringsmessig er det grunn til å anta at det første tegnet vil være at renten i obligasjonsmarkedet stiger. På grunn av all pengetrykkestimuli har FED og andre sentralbanker klart å holde renten kunstig lav. Det vil forandre seg når markedet en dag, akkurat som ved tidligere anledninger, bestemmer seg for at risiko ikke er avspeilet i renten. Tidligere president Bill Clinton fikk erfare dette da markedet til slutt reagerte på myndighetenes intervensjoner i markedet under hans presidentperiode. Når det skjedde, var det ikke lenger noen ting presidenten, den amerikanske sentralbanken eller myndighetene kunne gjøre. Det skjer på følgende måte:

1. På et eller annet tidspunkt vil aktørene i obligasjonsmarkedet si som følger: Vi er ukomfortable med denne politikken; underforstått vi liker ikke risikoen lenger.
2. Markedet reagerer ved å justere for den økte risiko ved å diskontere inflasjonen som finner sted i pengemengden. Renten stiger, og FED må trykke enda flere penger for å forsøke å holde renten nede.
3. Men det hjelper ikke, fordi man nå er inne i en ond sirkel. Tilliten til den økonomiske politikken, og pengetrykningen spesielt, er brutt, og mer av det samme gjør situasjonen verre. Markedet reagerer på ny, men nå mer brutalt, ved å presse rentenivået i obligasjonsmarkedet enda høyere.

4. Plutselig blir det klart at pengetrykningen ikke løser problemet, men i stedet er selve problemet.

5. Obligasjonsmarkedet spinner ut av kontroll mens det forsøker å justere renten til et nivå som reflekterer den tapte tilliten fra investorene til et pengetrykkeregime.

Markedet er nådeløs når tilliten synker eller faller helt bort, og da er det for sent for politikere og sentralbanker å reparere eller forhindre skaden, fordi den skyldes den feilslåtte politikken som er ført i lang tid. Da blir det den brutale virkeligheten som rydder opp i det håpløse økonomiske utføret, våre politikere og sentralbankene har stelt i stand. Like sikkert som at «etter sol kommer regn», rydder markedet opp etter politikernes tabber; både før og etterpå er det du og jeg som betaler prisen, igjen og igjen.

Børsoppgang

Jo bedre det går på børsen når sentralbanken holder på med utstrakt pengetrykking, jo mer er det et bevis for at det går dårlig med realøkonomien. Nytrykte penger forsøker å finne avkastning, og når renten er rekordlav, finner den først veien til dit det er mest risiko. Det er på børsen. Derfor får vi en manipulert og kunstig børsoppgang. Den forsterker gjeldsproblemet fordi de nytrykte pengene blir brukt til å gi «gode» kunder kreditt, som de kan kjøpe enda flere aksjer for, og drive prisen på aksjer videre oppover. Når aksjemarkedet ubønnhørlig går på en ny smell, får investorene og bankene problemer fordi aksjeoppgangen i stor grad skyldes gjeldsfinansierte aksjekjøp. Den økonomiske politikken er ikke noe annet enn en ond sirkel, hvor vondt blir til verre og til slutt til en nedsmelting.

Når utenlandske og norske meglermiljøer og analytikere setter likhetstegn mellom børsoppgang og økonomisk oppsving, er det ikke fordi det stemmer, men fordi de lever av å selge verdipapirer, dvs. aksjer, obligasjoner og andre finansielle instrumenter. De selger en illusjon for å tjene penger selv.

Derivatboblen

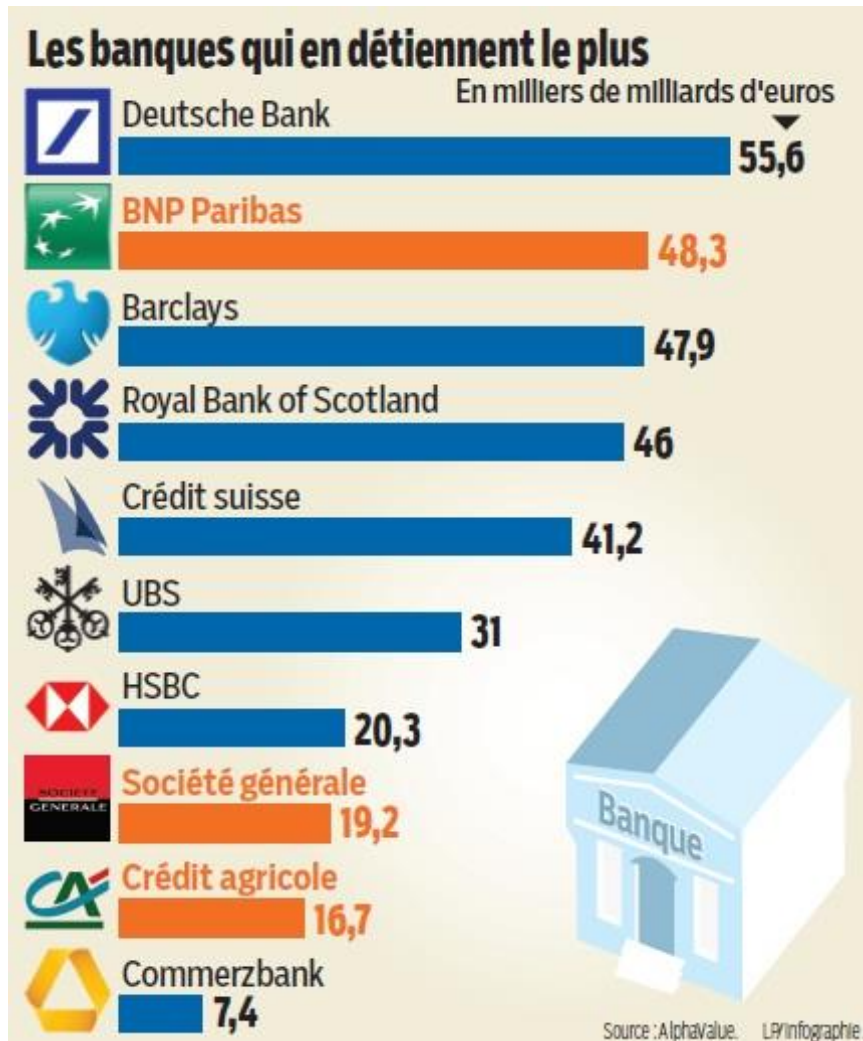
Kanskje verre enn et nytt børskrakk er det med de ca. USD 1 000 trillioner med derivater som vil "eksplodere" dersom renten stiger raskt og mye.

Et finans derivat er et verdipapir hvis pris er avhengig av og knyttet til et underliggende aktivum som en aksje, en obligasjon eller en råvare. En derivat kontrakt er en avtale mellom to parter. Opsjoner, futures og forward kontrakter er eksempler på derivater.

I volum er rente derivater dominerende. Et typisk eksempel er hvor to parter bytter renteforpliktelser, dvs den ene parten ender opp med flytende rente mens motparten ender opp med fast rente.

Det totale derivatmarkedet i verden antas å være over \$ 1 000 trillioner og det meste av volumet finnes i OTC markedet mellom banker. Sjokk på rentefronten vil skape enorm stress på bankene som sitter på disse ufattelig store derivat kontraktene.

Grafen nedenfor viser eksponeringen i derivatmarkedet for noen europeiske storbanker:

Globalt har banker brutto utestående ca. \$ 1 000 trillioner (= 1 quadrillion) i derivater. Grafen over viser de største europeiske bankene med Deutsche Bank på topp med € 55 trillioner. Det var denne type instrument den amerikanske investoren og forretningsmannen Warren Buffet advarte mot med sin "*financial weapons of mass destruction*" uttalelse i 2002.

Eksempel 1: Deutsche Bank er Europas største bank, og har 55.6 trillioner euro, jeg gjentar 55.6 trillioner eksponert i derivater. Tallet er enormt, og for å forstå hvor stort det er, kan nevnes at Tysklands bruttonasjonalprodukt er 2.7 trillioner euro. Hva skjer med denne eksponeringen når boblen sprekker?

Deutsche Banks har en brutto eksponering på € 55 000 milliarder euro.

Netto eksponering (bokført i balansen) er ca. 1 prosent av dette beløpet, nemlig € 550 milliarder euro.

VaR (Value at Risk) er igjen beregnet til ca. 1 prosent av dette beløpet. Hvis man gjør en swap-avtale på \$ 100 millioner så vil typisk 1 prosent av dette, eller mindre, være VaR.

Konklusjon: Så lenge alt er stabilt, lever disse derivatporteføljene et rolig liv. Det er først i ustabile tider at *motpartsrisikoen* blir et problem. Skulle for eksempel Commerzbank få problemer, vil dette kunne skape en dominoeffekt som velter f.eks. UBS, som igjen velter BNP osv. En renteøkning vil kunne destabilisere disse gigantiske derivatporteføljene. Derfor er myndighetene gjennom sentralbankene avhengig av å trykke penger for at en allerede kunstig manipulert rente forblir lav. At pengetrykningen ikke fører til vekst, men til stadig mer gjeld er således myndighetenes måte å velge mellom «pest og kolera». Det finnes ingen smertefri vei ut av «gjeldshelvete» vi befinner oss i, og ingen politiker har mot til noe annet enn å skyve problemet foran seg, inntil boblen sprekker på nytt og med langt større konsekvenser enn sist gang (2008).

Latterlighetens teater

I en slik sammenheng ser man hvor latterlig den annonserte bankunionen i EU er. Her er det snakk om et redningsfond på € 55 milliarder euro som representerer 1 promille av Deutsche Banks bruttoportefølje. Som med ECB-sjef Draghis løfter om å gjøre «whatever it takes» for å redde euroen og Europas gjeldsslaver, er de 55 milliardene ikke noe annet enda mer «triks og fanteri» for å få befolkningen i Europa til å tro at politikerne, som har brakt oss inn i uføret, har mirakelkuren for å få oss ut av uføret. Løgn og bedrag fra Brussel, selvbedrag av befolkningen.

Eksempel 2: Amerikanske JP Morgan Chase har eiendeler for USD 18 trillioner og derivater for USD 69 trillioner. Citibank har eiendeler for USD 1.3 trillioner og derivater for USD 52 trillioner.

Ovennevnte tall og graf viser en enorm eksponering i derivatmarkedet. Hva skjer når boblen sprekker?

Hva er det som trigger et krakk?

USAs totale gjeld = mer enn 300 prosent av GDP/BNP

Storbritannias totale gjeld = mer enn 500 av til GDP/BNP

Japans totale gjeld = mer enn 500 prosent av til GDP/BNP

Ovennevnte tall representerer gjeld som er pådratt av husholdninger, staten, forretningsselskaper og finansielle institusjoner. Det er viktig å merke seg at «total gjeld» ikke tar hensyn til egenkapitalen til disse samme aktørene. Med andre ord er netto gjeld lavere.

Netto gjeld er imidlertid ikke det avgjørende element. Den viktigste faktor er hvordan gjelden er strukturert. Kollapsen i den amerikanske investeringsbanken Lehman Brothers i 2008 viser hvorfor det ikke er størrelsen på netto gjeld som betyr noe. Lehman Brothers kollapset med netto gjeld på «bare» USD 129 milliarder. I det store bildet var denne gjelden ubetydelig. Det var den totale gjelden som var avgjørende. Lehman Brothers hadde total

gjeld på USD 768 milliarder og en derivateeksponering på USD 729 milliarder. Når markedet fikk panikk på grunn av konkursen, var det fordi ingen av markedsaktørene visste hvilken eksponering Lehman Brothers egentlig hadde; enda viktigere hvilken eksponering alle andre hadde som en følge av kollapsen.

La oss si at du var sjef for First National Bank of Wonderland Inc. Lehman Brothers skylder Wonderland penger, men du har gjort hjemmeleksen din, og tror du kan håndtere din eksponering i forhold til Lehman Brothers. Beklageligvis har Wonderland også lånt ut penger til Wild West Bank Inc. i Texas, og du vet at Wild West også har lånt ut penger til Lehman Brothers, kanskje for mye penger? Kanskje er Wild West nå i trøbbel, hvilket er ensbetydende med at også du er i trøbbel? Da vet du at alle banker som har lånt penger til Lehman Brothers også kan være i trøbbel, dvs. nesten alle banker (av betydning) i verden. Alle disse bankene har også gjort forretninger med Wonderland. Resultatet er stor usikkerhet og frykt hos alle med hensyn til deres respektive finansielle situasjon. Alle handler i panikk, og banksystemet stopper opp. Det var nettopp dette som skjedde som en følge av Lehman Brother-konkursen.

Bankmarkedet er stort, veldig stort, og det er helt umulig for markedet å vite hvordan det står til med egne institusjoner til enhver tid, faktisk aldri. Samtidig følger bankene med på tall som blir lagt frem, og de vet meget vel at total gjeld har økt de siste 5-6 år. De vet også at deres kapitalreserver er fullstendig utilstrekkelig til å håndtere en krisesituasjon, samt at det ikke er særlig med kapital tilgjengelig fra staten lenger, om en «uskyldig» Lehman Brother-episode skulle inntreffe påny. Derfor er total gjeld så viktig.

Samtidig som gjelden øker de aller fleste steder, øker statenes forpliktelser til fremtidige pensjoner og helsetjenester. Tar vi med alle nåværende og fremtidige forpliktelser, er antakelig gjelden i eksempelvis gjelden i USA ikke 300 prosent av GDP, men nærmere 800-900 prosent av GDP. I Storbritannia og Japan likeså; Ikke 500, men nærmere 700-800prosent av GDP. Tar vi for oss de andre landene i eurosonen, er gjelden like ille.

Fakta: Det har aldri før skjedd i historien at noe industriland har håndtert et gjeldsnivå på mellom 300 og 400 prosent, eller høyere, av bruttonasjonalproduktet, uten at det har fått alvorlige økonomiske konsekvenser.

Inkompetente analytikere

Når analytikerne i de største norske bankene og fondsmeglerforetakene uttaler at "det går bedre i Europa", vet de ikke hva de snakker om. Eller de vet det, men lyver til kundene, for å selge bank- og fondsproduktene sine.

For det første stemmer ikke arbeidsledighetstallene, vekst i BNP, og inflasjonstallene disse analytikerne bruker. Dessuten, og som jeg har vist ovenfor, betyr ikke børsoppgang at det står bedre til med økonomien. Den viser i stedet at nytrykte penger ikke har noe annet sted å gå enn til børsen, fordi det er det eneste stedet som gir noe som ligner på avkastning. Det er en oppkonstruert, kunstig boble. At en del bedrifter viser bedre tall, skyldes også at penger eller gjelden de har, er nesten er gratis. Tallene viser en midlertidig virkelighet som ikke kan vare. La oss ta noen få eksempler:

Spania – den tapte generasjon

Spansk ungdomsledighet er nå 57,7 prosent (under 25 år). I Hellas er tallet "bare" 54,8 prosent. Desto lengre tid det går, desto vanskeligere er det å komme seg inn i jobb. En hel generasjon er utsatt. Disse tallene koblet opp mot gjeldsnivå, manglende økonomisk vekst og antall mennesker som lever under fattigdomsgrensen, burde få Brussel til å innse at dette ligner på gamle Sovjetunionen.

Hellas og EU – to fylliker som støtter seg på hverandre

I Hellas er det merkelig at det enda ikke har brutt ut borgerkrig. For 3 år siden var den offisielle gjelden i Hellas rundt 220 milliarder euro. Etter flere gigantiske krisepakker de siste årene, er gjelden nå ca. 320 milliarder euro. Krisepakkene kunne like gjerne vært skylt ned i toalettet.

Fra EU-parlamentet hører man at det går bedre i Hellas. Det er blank løgn. 1 av 3 bygninger i storbyene har ikke råd til oppvarming. Ledigheten er på katastrofalt høyt nivå. BNP har falt med 25 prosent på 5 år. Senere i år trenger Hellas nesten 20 milliarder euro for å "fylle hullet". Hellas lever på subsidierte renter, og 45 prosent av befolkningen lever under fattigdomsgrensen.

Elektrisitet er viktig i Hellas, især til oppvarming og nedkjøling. Det er ca. 2.7 millioner husholdninger i Hellas og 700 000 av disse (25prosent) har problemer med å betale. Samlet er man 1.3 milliarder euro på etterskudd, dvs. ca. 2000 euro per husholdning. Dette er realiteten i Hellas. Myndighetene har sørget for å koble eiendomsskatt til elektrisitetsregningen, for å unngå skattejuks. Skatten skulle vare i ett år, men "guess what", den er der fortsatt. Er det da rart man blir provosert av Brussel-byråkrater som hevder € prosjektet er vellykket.

Sannheten er at:

1. Hellas jukset for å komme inn i eurosonen i 2004 ved hjelp av den globale investeringsbanken og meglerhuset Goldman Sachs og Draghi da han jobbet som visepresident og direktør for Goldman Sachs. Draghi er som nevnt idag sjef for ESB.
2. Hellas benyttet medlemskapet i EU til å låne altfor mye billige penger, og bevilget seg elleville velferdsgoder. Et sykehus sentralt i Athen skal ha hatt 35 gartnere ansatt, men ingen hage.
3. Nå er Hellas tvunget inn i et spareprogram som har drevet landet inn i en dyp depresjon, og landet har mistet sin frihet. Nå er det Brussel som styrer.

Gjelden i Hellas tilsvarer 170 prosent av GDP. Godt forbi «the point of no return». 80 prosent av gjelden eies av EU/ECB/IMF. Dette fordi private kreditorer (banker) ble reddet ved hjelp av skattepenger, og nå er det utarmede skatteyttere som har overtatt stafettspinnen. Denne gjelden er igjen garantert av Tyskland (30 prosent, eller 76 milliarder euro) og

Spania/Italia/Frankrike (50 prosent, eller 128 milliarder euro). De tre sistnevnte landene er insolvente, og trenger selv hjelp. Men ryker Hellas, taper de 128 milliarder euro.

Dette blir som «to fylliker som støtter hverandre». Systemet er ødelagt. En insolvent garanterer for en annen insolvent.

Frankrike og Italia – En katastrofe i vente

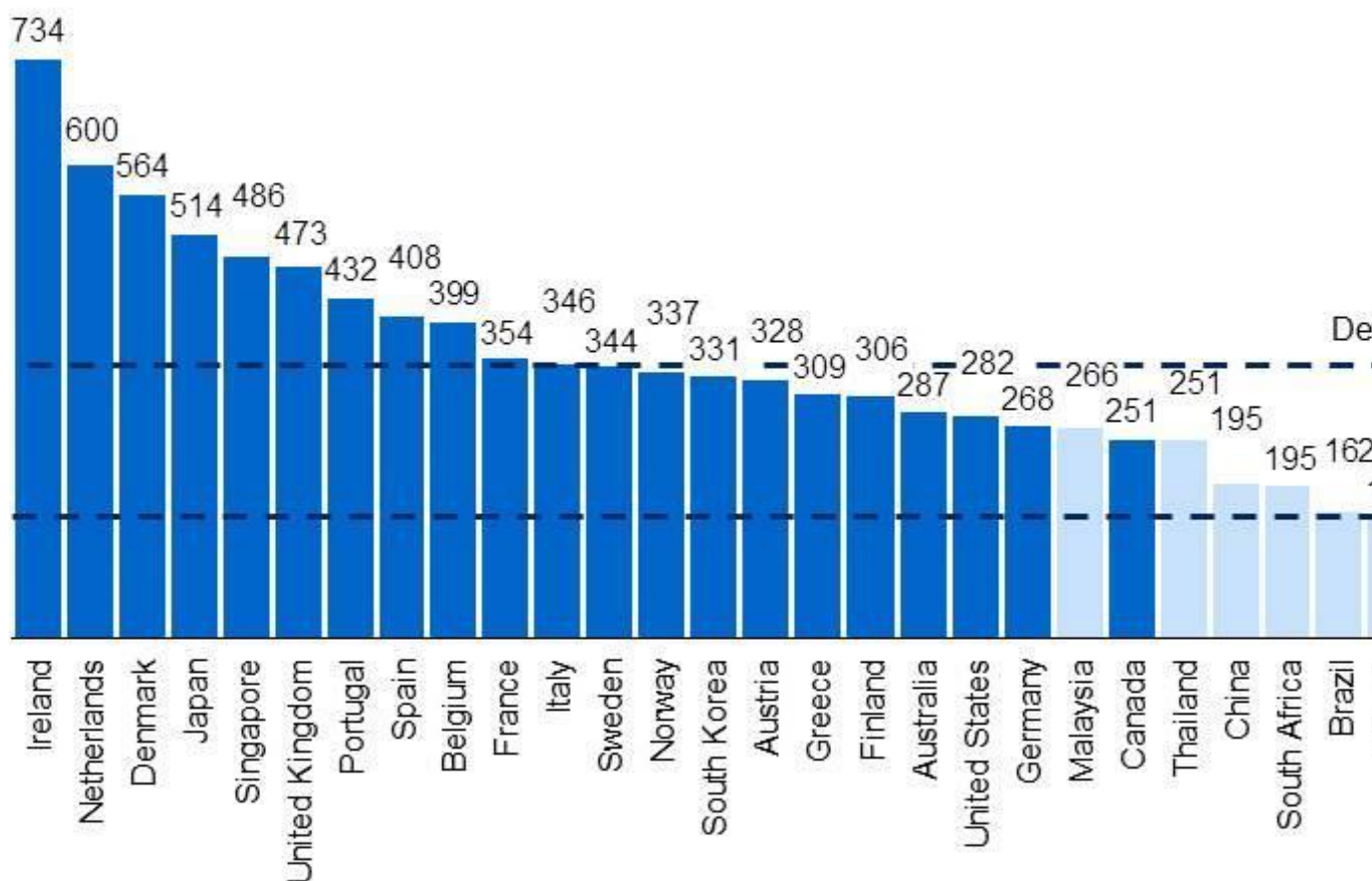
Situasjonen i Italia og Frankrike er nesten like ille. I Frankrike forsøker en presset president (Francois Hollande), som forøvrig ikke har stort mer enn 20 prosent oppslutning, å øke skattene enda mer i en økonomi hvor offentlig virksomhet står for nesten 60 prosent av GDP. Oppskriften er med andre ord strupetak på det private næringsliv som allerede betaler for et statsapparat og et byråkrati fullstendig ute av kontroll. Frankrike kan være neste land utfor stupet. Når den franske finansministeren mot slutten av 2013 fortalte folket hvor ille det var, måtte han gå spissrotgang overfor Hollande, som heller ville at han skulle lyve til det franske folk. Er det merkelig at Hollande er redd for sin egen sikkerhet når han er beveget seg i Frankrike?

Irland – rentebløffen som redning

Og i Irland skal de liksom være ute av krisen og greie seg selv, når sannheten er at det kun er det nåværende manipulerede renteregimet og en erklæring fra Draghi, om at ECB vil gjøre «whatever it takes» for å holde landet midlertidig flytende. Allikevel greier sjefsanalytikere i DnB, First Securites og andre finansieringsinstitusjoner å få seg til å si at det går bedre. De lever i en fantasiverden og har åpenbart ikke forstått effekten av skyhøy gjeld, uhemmet pengetrykking og null vilje fra statene og sentralbankene til å sette næring etter tæring. Chartet nedenfor (Gjeld-BNP) dokumenterer bløffen politikerne og analytikerne forsøker å servere oss om at Irland har greid seg gjennom krisen og nå kan klare seg selv:

Total debt-to-GDP ratios in select countries, 2013

Total debt-to-GDP in 2013 (%)

SOURCE: National central banks; McKinsey Global Institute

Hvorfor er ovennevnte gjeldsnivå problematisk?

Da hjelper det med et lite regnestykke:

La oss si at forholdet for alle ovennevnte land hadde vært 100 prosent, altså at gjelden var like stor som BNP (1:1). Videre at gjeld betjenes etter en rente på 5% og at BNP (GDP i chartet over) vokser 3% så vil gjelden om ti år utgjøre; $163/134 = 122\%$.

Det dette enkle regnestykket viser er gjelden blir et alvorlig problem når det utgjør mer enn 90% av BNP, og et uoverkommelig problem når den beveger seg utover 100%. Det er dette

regnestykke som forklarer hvorfor gjelden i Hellas har vokst fra 220 milliarder til 320 milliarder euro, selv etter gigantiske «krisepakker». Den offisielle gjelden til Hellas er i dag rapportert til å være 170 prosent av BNP, og det er, som det var for 3 år siden, et uoverkommelig problem. Hellas vil aldri kunne spare eller vokse seg bort fra dette. **DET ER EN MATEMATISK UMULIGHET.**

Spørsmål: Se på tallene for gjeld/BNP i diagrammet over. Tallene varierer fra over 700 prosent (Irland) til 160 prosent (Brasil). Bruk samme forutsetninger som i regnestykke over, og spør deg selv følgende: Er dette et overkommelig problem? Og, kan vi forvente at de samme politikerne som har brakt oss inn i denne gjeldsspiralen, har politisk mot, vilje, og ikke minst ærlighet til å gjøre noe annet enn det de har holdt på med i 20-30 år; øke gjelden ytterligere, samt trykke enda flere penger for å forsøke å skape en vekst det beviselig (matematisk) er umulig å oppnå? Det åpenbare og ultimate spørsmål er derfor hvorfor noen, spesielt Europas unge og arbeidsløse generasjon(er), ikke forlanger en helt ny styring av Europa; hvorfor de, så si, ikke «toger til Brussel» og «kaster» den nåværende ledelsen ut av Europas styrende organer?

Status Europa

Det er et vilkår for konkurs er at skyldneren er *insolvent*. Insolvens foreligger dersom skyldneren ikke kan oppfylle sine økonomiske forpliktelser etterhvert som de forfaller, med mindre betalingsudyktigheten må antas å være av forbigående art (illikvid). Insolvens foreligger likevel ikke når skyldnerens eiendeler og inntekter til sammen antas å kunne gi full dekning for skyldnerens forpliktelser, selv om oppfyllelsen av forpliktelsene vil bli forsinket ved at dekning må søkes ved salg av eiendelene. **INSOLVENS;**

ECB holder innskuddsrenten på 0,25% og utlånsrenten på 0,75%. Draghi annonser viljen til å bruke "unconventional instruments", dvs en form for QE.

Meningen med denne språkbruken er å skape tillit i markedet om at banker og andre finansinstitusjoner/investorer kan fortsette å låne gratis penger til insolvente nasjoner. Implisitt betyr dette at den tilliten som bortfalt for lenge siden og som det ikke går an å forbedre med konkrete tall, som er verre enn noen gang, må erstattes av språkbruk fra de som sitter på muligheten til å trykke penger, dvs. den kortsiktige løsningen som vil ramme oss alle med dobbelt tyngde senere. Det ECB banksjefen Draghi sier er at dersom det blir et (enda større) problem for Hellas og andre å betjene enda større gjeld, hvilket det selvfølgelig må bli, da vil ECB være der og redde bankene ved å kjøpe disse råtne obligasjonene.

Budskapet er kjøp Hellas statsgjeld fordi den kommer med en implisitt ECB garanti. Lån tiårspenger til Frankrike til 2,06% for ECB er garantist. Mainstream media lar seg lure og hevder rentene er lave på grunn av bedret kredittrisiko. Dermed har Draghi lykkes med ECB og Brussels narrespill.

Galskapen i denne situasjonen er at alle synes å være enige om at nullrente er bra, men ingen tenker på de stakkars sparerne som skal spare til pensjon og som bidrar til verdiskapningen ved bruk av sin egen oppsparte, ikke lånefinansierte, produktive kapital. De har hatt nullavkastning i reelle termer i 5 år nå. Det kan ikke fortsette evig. Da vil alle sparere

være "wiped out". Og feilallokering av kapital vil være formidabel. Det vi er vitne til er en gigantisk verdioverføring fra de som lever og bruker penger etter evne, dvs. sparerne, over til de ansvarsløse «big spenders» som fremdeles vil leve på stadig mer kreditt, og som politikerne beskytter på bekostning av de ansvarlige sparerne. Det er med andre ord «tyveri på høylys dag» Derfor hører vi ikke Draghi snakke om sparerne.

USA – Et eksempel ikke til etterfølgelse: I februar 2014 importerte USA \$ 42,3 milliarder mer enn de eksporterte. Med et tastetrykk ble \$ 42,3 milliarder «kreert ut av tynn luft». Slik kunne USA konsumere mer enn de skapte og utenlandske leverandører økte sin dollar beholdning med \$ 42,3 mrd. Og dette har pågått i årevis. Spørsmålet er om de landene som leverer realgoder til USA er bekymret over verdien på de grønne papirpengene de fikk i retur. Selvfølgelig er de det. Det er blant annet derfor kineserne er aktive med å kjøpe gull. Norges Bank og Oljefondet er motsatsen. Der er man tydeligvis ubekymret over dette og hvilken risiko det innebærer for fondet.

Det hersker vel ingen tvil om at Hellas er insolvent. Dette problemet har blitt midlertidig løst ved at Hellas har fått over 200 milliarder euro i kriselån til subsidierte renter. Nå dukker det opp et nytt problem. Som fremgår av tabellene under, har Hellas 17.5 milliarder euro igjen av redningspakken. Men totalt skal Hellas betale tilbake 32.6 milliarder euro i avdrag og renter. Hvor skal differansen komme fra?

Redningspengene fra EU går fra en konto i EU til en annen for å betale renter og avdrag. **Er det noen som orker å høre om flere redningspakker for Hellas?**

Konklusjon Europa:

Systemet er ikke "bærekraftig", som det så pent heter. Se bare på tabellen under, som viser de enkelte landenes økonomiske ansvar hva angår redningspakkene. Det er tilstrekkelig å peke på det faktum at Hellas er ansvarlig for 21 milliarder euro av sin egen gjeld innen European Financial Stability Facility (EFSF) og bilaterale lån fra andre EU-land. Det er ingen av landene som inngår i listen som har fått bistand, som har råd til å tilbakebetale disse beløpene. I tillegg må man legge til hva Tyskland, Frankrike og Italia har utestående under Target 2 systemet via ECB som er 700 milliarder euro.

Eurozone Financial Stability Contribution Weights:

Country	Guarantee Commitments (EUR) Millions	Percentage
Austria	€ 21,639.19	2.78 prosent
Belgium	€ 27,031.99	3.47 prosent
Cyprus	€ 1,525.68	0.20 prosent
Estonia	€ 1,994.86	0.26 prosent
Finland	€ 13,974.03	1.79 prosent
France	€ 158,487.53	20.32 prosent
Germany	€ 211,045.90	27.06 prosent
Greece	€ 21,897.74	2.81 prosent

Ireland	€ 12,378.15	1.59 prosent
Italy	€ 139,267.81	17.86 prosent
Luxembourg	€ 1,946.94	0.25 prosent
Malta	€ 704.33	0.09 prosent
Netherlands	€ 44,446.32	5.70 prosent
Portugal	€ 19,507.26	2.50 prosent
Slovakia	€ 7,727.57	0.99 prosent
Slovenia	€ 3,664.30	0.47 prosent
Spain	€ 92,543.56	11.87 prosent
Eurozone 17	€ 779,783.14	100 prosent

Bankunion = fallitterklæring

Oversikten over garantiforpliktelser i eurosonen over viser hvor håpløs situasjonen er. Gjelden i eurosonen er godt forbi «the point of no return; der renteutgiftene, til tross for et kunstig manipulert og lavt rentenivå, stiger raskere enn veksten. 700 milliarder euro er utestående under Tarp 2 systemet og insolvente nasjoner garanterer overfor hverandres insolvens. Det er som en gruppe fyllicker som støtter hverandre for å kunne stå oppreist enda en stund til.

Svaret fra EU-byråkratene er enda flere lover og reguleringer gjennom å etablere en bankunion, som skal kapitaliseres med et «krisebeløp» på 55 milliarder euro. Beløpet er som nevnt latterlig lavt, og fullstendig utilstrekkelig. Det er ingen annen måte å tolke dette enn at EU-politikerne har gitt opp, men håper at de ved en gedigen «skinnmanøver» nok en gang skal lure Europas befolkning til å tro at de har krisen under kontroll.

Det triste er at flesteparten av Europas politiske elite «kjøper» eller later som om de «kjøper» budskapet, og enda tristere er det at de aller fleste økonomer, analytikere og t.o.m. akademia, også ser ut til å «kjøpe» det. Keiseren er naken, men ingen er villige til å kalle det hele for en bløff.

Hva med Norge?

I slutten av desember 2013 uttrykte svenske myndigheter bekymring for et svensk gjeldsnivå på ca. 170 prosent, og enkelte mente det ville være en krise om gjelden steg til over 180 prosent av BNP. Mon tro svenskene er bedre i matematikk enn oss? Kanskje de har brukt formelen for Gjeld/BNP som jeg viser til på side 101-102, over, og forstår at gjeldsnivået er i ferd med å spinne ut av kontroll?

I Norge er den samlede gjelden ca. 350-360 prosent av BNP, hvorav husholdningen og bedrifter står for ca. 300 prosent. Men i Norge er det tilsynelatende ingen bekymring, ei heller for at vi driver landet år etter år med et underskudd på mer enn 13 prosent. Spørsmålet er ikke *om*, men *når* det smeller.

Spør en nordmann om norsk økonomi og han vil svare at "vi har oljeinntektene".

Hvert år så bruker staten ca 14% mer enn den tar inn i skatter. Differansen dekkes av oljepenger. Det faktum at vi tillater dette sløseri gjør at Norge nå er konkurranse UDYKTIG. Hvis dere mener Geneve er et dyrt sted, forsøk Oslo.

Norge's økonomi består av en privat sektor med ca 1 450 000 sysselsatte. En god del av disse lever godt som underleverandører til offentlig sektor. Sistnevnte sysselsetter 850 000 og har vokst kraftig de siste årene. Ledigheten er lav, ca 3,7%, men denne må sees i sammenheng med at det er ca 600 000 individer i arbeidsfør alder som er på permanente syke ordninger. Alle har fått med seg hva det er å NAVE. Det er ungdommens måte å si at de lever på tilskudd fra NAV, dvs social security. 25% av gutter som kommer fra skolebenken går rett til NAV.

Det som provoserer aller mest er hvorledes man bruker vekst i GDP som et bevis på at det går bra. GDP består av privat sektor og offentlig sektor. GDP vekst får man ved å blåse opp offentlig sektor, og det gjøres i Norge ved hjelp av oljepenger.

GDP vekst gjennom offentlig sektor er det siste du ønsker ettersom dette ruinerer konkurransekraften. Offentlig sektor lever på skatteinntekter fra privat sektor utelukkende og en voksende offentlig sektor vil til slutt opparbeide et umettelig behov for mer skatter. Det ender med at privat sektor utarmes. Det er underlig at man i mainstream media ikke er i stand til å analysere denne differansen som er alpha omega. Man er heller ikke i stand til å analysere risikoen ved å investere et oljefond i papir valutaer, dvs konfetti risikoen.

$GDP = C(\text{privat konsum}) + I(\text{private investeringer}) + G(\text{offentlig sektor}) + \text{netto Eksport}$. Når offentlig sektor utgjør mer enn 50% av GDP så må man stoppe ellers så ender det med at en overvektig G legger seg over privat sektor og kveler denne gjennom økende behov for skatter og avgifter.

Hvorfor vi nordmenn synes være uinteresserte i denne problemstillingen skyldes sannsynligvis at alle synes det går bra. Vi er for late til å sette oss inn i tallene. Alle diskusjoner ender med at vi har oljepenger. Basta!

I Oljefondet er man tilsynelatende heller ikke bekymret for at 80 prosent av fondets investeringer er gjort i de fem største valutaene (dollar, pund, euro, sveitserfranc og yen) til tross for at alle disse landene sloss om å devaluere sin egen valuta. Eksempelvis har våre folkevalgte pålagt Oljefondet å kjøpe japanske statsobligasjoner, som gir tilnærmet null avkastning, og hvor valutaens kjøpekraft reduseres daglig på grunn av massive pengetrykking. Samtidig finansierer vi vegbygging ved å låne penger i utlandet til 3-4 prosent rente. Vi bytter altså penger med utlandet, og taper minimum 3-4 prosent på handelen. Hvem i sin villeste fantasi ville finne på å gjøre noe slikt, om det ikke var kunnskapsløse og inkompetente politikere, jo staten.

Hvor går veien for denne opphopningen gjeldsfinansiert velstand?

Det er selvfølgelig tusenkronerspørsmålet. Vi vil se nok en boble sprekke, og i kjølvannet vil mange banker gå til grunne. Dominoeffekten av et skadet, eller kanskje fullstendig ødelagt,

banksystem er betydelig. Når det skjer, vil mange bedrifter også gå konkurs. Akkurat når, og hvordan det skjer, er vanskelig å forutse. Fortsetter vi å leve i fornektelse av økonomiske realiteter, kan det ta tid før smellen kommer. Men, kommer gjør den, og jo lenger vi venter før vi gjør noe med det grunnleggende problemet, gjeldsfinansiert velferd, jo større blir smellen. Problemet er at ingen politikere er villig til å ta avgjørelsen om å gjøre noe dramatisk annerledes enn å «kick the can», dvs. skyve problemet foran seg.

Hvem har ansvaret for dagens økonomiske situasjon?

Langt på vei ligger svaret i hvem som tillater, oppfordrer, nærmest tvinger banker til å opptre uansvarlig. Vi har i dag et banksystem som er basert på «fractional reserve lending», som i korthet betyr at en enkelt bank, eller alle bankene, om de vil «være med på leken», og vise sine aksjonærer de beste resultatene, låner ut mye mer penger enn det de egentlig har tilgjengelig, dvs. har sikkerhet for. Det kan de gjøre fordi de har implisitt, nå mer eksplisitt, garanti fra sentralbankene om at det vil bli trykket flere penger, dersom de ikke har nok til å møte forpliktelsene sine.

Årsaken til den økonomiske krisen og massearbeidsledigheten i Europa skyldes ikke i hovedsak bankenes uansvarlighet eller «*grådige og uregjerlige*» kapitalister. Riktignok er det et usunt forhold mellom bank- og finansnæringen og det politiske miljø i en rekke land, som man må komme til livs, men hovedårsaken til krisen skyldes sentralbankenes intervensjon i markedet, muliggjort av politikere uten forståelse for et fungerende prisfastsettelsessystem i et fritt marked. Dersom bankene fikk anledning til å operere fritt, innenfor et kapitalistisk system, ville en banks ekspansive kredittgivning umiddelbart føre til en opphopning av gjeld hos konkurrerende banker, hvilket igjen ville føre til krav om nedbetaling av gjelden fra de konkurrerende bankene. Denne innebygde selvjustisen, om den hadde fått lov til å virke, ville effektivt og til enhver tid «luke ut» banker med «for stor risikovillighet».

På denne måten ville bankene selv, uten inngripen fra staten eller sentralbanken, sørge for stabilitet i kreditt- og pengemarkedet. Dette er den «*forhatte*» kapitalismen i praksis; et prisfastsettelsessystem som automatisk tar vare på sitt folks velferd ved å dirigere begrensede ressurser dit folket (du og jeg) til en hver tid etterspør disse ressursene, uten forstyrrende og ødeleggende innblanding fra staten.

Hva skjer når et lands gjeldsgrad er mer enn 90 prosent av GDP?

I boken til Harvard-økonomene Carmen **Reinhart** and Kenneth **Rogoff** studerer de historien over 800 år, og hver gang de ser at gjelden > 90 av GDP, faller veksten. Dette er en fakta observasjon. Forklaringen er åpenbart at gjeldsbyrden hemmer veksten, og, slik tilfellet er i USA i dag, mer gjeld gir ikke den ønskede effekt på den samlede produksjon av varer og tjenester (GDP). Det samme er tilfellet i store deler av eurosoneen.

Med andre ord;

- Gjelden er allerede altfor høy
- Stigende rente vil være drepende

- Sentralbanken må fortsette å trykke, og holde renten nede
- Skulle sentralbanken forsøke seg på exit, ville rentene stige og staten gå konkurs.

Med andre ord står valget mellom pest og kolera.

Enkelte mener Reinhardt og Rogoff tar feil fordi de har utelatt viktig data i sine matematiske beregninger. Det er en påstand med modifikasjoner. Uansett forholder det seg slik at hver nye (trykte) dollar eller euro i gjeld gir tilnærmet lik 100 prosent negativ avkastning (se diagram over), dvs. «monopolpenger» uten verdi. Når pasienten (gjennom overdoser i 30-40 år) har blitt immun mot medisineringen, er det da nødvendig å «lure seg selv» med å gjøre mer av det samme?

Deflasjon og konfiskasjon

Etter mange år med rekordhøy pengestimulus er det bare så vidt GDP vokser i den såkalte utviklede delen av verden. 2014 kan bli året hvor resesjon blir problemet. Men i så fall vil sentralbankene fortsatt forsøke å redde situasjonen ved å gjøre mer av det samme, m.a.o. mer pengestimulus som kan føre til høyere inflasjon, til og med hyperinflasjon. Fiat-valutaer (dvs. penger uten forankring i realverdi) vil i økende grad ligne på konfetti, ved at de mister sin kjøpekraft. Det som overrasker, er hvor lite vi har lært av Kypros-kollapsen.

På Kypros bestemte politikerne (egentlig EU-byråkratene) at rundt 50 prosent av bankinnskuddene skulle konfiskeres. Dette burde ført til voldsomme opptøyer, men gjorde det merkelig nok ikke. Vi har sett konfiskasjon av pensjonsmidler i Portugal, Polen og Spania. Til tider så Madrid ut som en beleiret by når demonstrantene tok til gatene. Det var suppekjøkken på «annethvert» gatehjørne. I Hellas mistet folk både lønn og pensjon. De sultet, og hadde ikke penger til livsnødvendige medisiner.

Likevel synes bankkunder i Frankrike og SICPIG-landene å ta livet med ro. Ingen frykt for konfiskasjon i disse landene. Sentralmyndighetene må skaffe til veie midler, og da vil man gjøre det man alltid har gjort når alle andre metoder er oppbrukt; konfiskere, dvs. stjele nødvendige midler fra borgerne for å opprettholde statsmakten (selve målet). Enten i form av en engangsskatt på eiendommer på 10 prosent, eller konfiskasjon av bankinnskudd og lignende. Og forklaringen fra politikerne vil være at det hele skyldes en obskur og uforståelig «finanskrise» og at det politikerne gjør, som alltid, er i folkets interesse og til beste for nasjonen.

Hvorfor blir det ikke gjort noe?

Da må vi tilbake til det jeg sa innledningsvis om Mark Twain. Det er ingen politikere, verken i Brussel eller Norge, som vil innrømme at 30-40 års økonomisk vanstyre egentlig bygger på en naiv forestilling om sosialismens fortrefelighet, og at den forhatte kapitalismen, dersom den hadde fått anledning til å virke, kunne forhindre det uføret vi befinner oss i.

REFERANSER

Planet Ponzi, Mitch Feierstein, 2012, Transworld Publishers
 Economic Depressions, Murray N. Rothbard, 2009, Ludwig von Mises Institute